З А Т В Е Р Д Ж У Ю:
Директор Державної установи
«Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Мамутова
Національної академії наук України»
доктор юридичних наук, професор,

Руслан ДЖАБРАЇЛОВ
29 жовтня 2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Куцевола Дмитра Валентиновича
на тему «Правове регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»
(витяг з протоколу № 9 від 29 жовтня 2026 р. засідання відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»)

Присутні: завідувач відділу доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А., заступник завідувача відділу, доктор юридичних наук, професор Гудіма Т.С.; головний науковий співробітник відділу, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, старший дослідник Малолітнева В.К.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.; старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу, доктор юридичних наук, доцент Сєребряк С. В.; провідний науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Санченко А.Є.; старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.; молодший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу, доктор філософії Камишанський В.І.; старший науковий співробітник сектору, доктор філософії Шишко І.М.

У засіданні відділу проблем модернізації господарського права та законодавства також взяли участь: провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, доктор юридичних наук, професор Деревянко Б.В. (рецензент); провідний науковий співробітник відділу економіко-правових проблем містознавства, доктор

юридичних наук, доцент Кірін Р.С. (науковий керівник здобувача); здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії Куцевол Д.В.

Серед присутніх із правом голосу на засіданні відділу були 6 докторів юридичних наук, 2 кандидати юридичних наук та 2 доктори філософії.

Засідання відділу проводилося в режимі відеоконференції з використанням офіційного облікового запису Інституту на платформі Zoom.

Порядок денний:

Обговорення дисертації аспіранта Куцевола Дмитра Валентиновича на тему «Правове регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Науковий керівник – провідний науковий співробітник відділу економіко-правових проблем містознавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», доктор юридичних наук, доцент Кірін Роман Станіславович.

Дисертація виконувалась в Державній установі «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», протокол № 8 від 26.06.2023 р.

Виступили:

Аспірант Куцевол Д.В., який презентував основні положення дисертації «Правове регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Аспірант Куцевол Д.В. під час виступу наголосив на тому, що правове регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор потребує узгодження економічних інтересів суб’єктів господарювання з необхідністю захисту публічних інтересів та мінімізації негативних соціальних наслідків азартних ігор. Економічне значення цього ринку підтверджується обсягами бюджетних надходжень. Так, за даними Державного агентства України ПлейСіті, у 2025 році державний бюджет отримав понад 1,7 млрд грн плати за ліцензії у сфері азартних ігор та майже 17 млрд грн податкових надходжень від відповідної діяльності. Однак зберігається проблема функціонування незаконного сегмента ринку. Протягом року було заблоковано понад 3,5 тис. вебсайтів, через які надавався незаконний доступ до азартних ігор. Зазначене зумовлює необхідність подальшого вдосконалення правового механізму регулювання, здатного забезпечити належні умови функціонування легального ринку та ефективну протидію порушенням законодавства.

Актуальність теми посилюється соціальними ризиками, пов’язаними з

участю в азартних іграх. Станом на квітень 2026 року Реєстр осіб, яким обмежено доступ до гральних закладів та/або участь в азартних іграх, налічував понад 16 тис. осіб, причому лише за перші чотири місяці 2026 року до нього було внесено понад 3 тис. осіб. Такі показники свідчать про практичну затребуваність механізмів обмеження доступу до азартних ігор та актуалізують питання ефективності заходів відповідальної гри, запобігання ігровій залежності (лудоманії) і захисту прав та законних інтересів гравців.

Вибір теми дослідження зумовлений також істотною трансформацією нормативної та інституційної моделі регулювання грального ринку України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) та вдосконалення державного регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор та лотерей» від 4 грудня 2024 року № 4116-IX, який набрав чинності 1 квітня 2025 року, змінив підходи до державного регулювання цієї сфери, передбачив інституційну перебудову системи управління, посилив вимоги стосовно реклами, відповідальної гри та захисту гравців. Подальша конкретизація превентивної складової регулювання відбулася з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження вимог щодо боротьби з вираженою ігровою залежністю (лудоманією)» від 29 жовтня 2025 року № 1370 та наказу Міністерства цифрової трансформації України «Про встановлення лімітів витрат гравця на азартну гру та часу участі гравця в азартній грі» від 26 грудня 2025 року № 207. У серпні 2026 року цей напрям отримав системний розвиток у Стратегії державної політики у сфері організації та проведення азартних ігор щодо мінімізації негативного впливу азартних ігор, запобігання виникненню та боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) на період до 2035 року, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2026 року № 855-р. Така інтенсивність нормативних змін засвідчує суттєве оновлення моделі правового регулювання ринку азартних ігор та зумовлює необхідність її господарсько-правового осмислення.

Окремим чинником актуальності є цифровізація державного нагляду (контролю). Законодавством передбачено моніторинг діяльності організаторів азартних ігор із використанням Державної системи онлайн-моніторингу (далі – ДСОМ) шляхом постійного дистанційного доступу до їх онлайн-систем. Виявлення за результатами такого моніторингу фактів, що можуть свідчити про недотримання законодавства про азартні ігри, може бути підставою для проведення позапланової перевірки. У зв’язку з цим наукового осмислення вимагають співвідношення ліцензування, цифрового моніторингу та заходів державного нагляду (контролю), їх функціональне призначення і взаємодія в межах спеціального правового режиму грального ринку.

Специфіка господарсько-правового регулювання цієї сфери полягає не тільки у самому факті ліцензування діяльності, а у поєднанні умов доступу до ринку з комплексом спеціальних обов’язків організатора азартних ігор під час здійснення діяльності. Законодавство покладає на організаторів обов’язки щодо дотримання принципів відповідальної гри, ідентифікації гравців, забезпечення

реалізації механізмів самообмеження та інших заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків азартних ігор. Такий підхід відповідає тенденції до посилення превентивної складової регулювання та зумовлює необхідність визначення меж обов'язків, їх співвідношення зі свободою господарської діяльності та принципом пропорційності державного регулювання.

Отже, актуальність дослідження зумовлена істотною трансформацією суспільних відносин, а також нормативних, інституційних і технологічних засад функціонування ринку азартних ігор та необхідністю комплексного господарсько-правового осмислення взаємодії засобів його державного регулювання.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» НАН України у межах тем: «Утвердження ідеології соціальної справедливості в суспільстві на засадах правового регулювання економіки» (ДР № 0122U001715), «Трансформація національної правової парадигми у контексті інтеграції у європейський економічний та політико-правовий простір» (ДР № 0125U000801).

Метою дисертаційного дослідження є формування цілісного господарсько-правового підходу до регулювання діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор, визначення особливостей правового статусу її учасників, систематизація засобів державного регулювання та державного нагляду (контролю), а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення правового механізму функціонування ринку азартних ігор в Україні.

Для досягнення вказаної мети були поставлені такі завдання:

- розкрити історико-правові закономірності становлення та розвитку господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор;

охарактеризувати сучасний стан правового регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор;

узагальнити зарубіжний досвід правового регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор;

уточнити правову кваліфікацію азартних ігор як об'єкта правового регулювання;

визначити особливості правового статусу організаторів азартних ігор, розкрити зміст їх правосуб'єктності, прав, обов'язків, обмежень та умов допуску до сегментів ринку;

охарактеризувати систему суб'єктів державного регулювання та органів, уповноважених здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері організації та проведення азартних ігор, їх компетенцію та взаємодію;

дослідити ліцензування, моніторинг із використанням ДСОМ та заходи державного нагляду (контролю) як взаємопов'язані елементи правового механізму регулювання діяльності організаторів азартних ігор;

визначити підстави, порядок та межі застосування передбачених законодавством заходів юридичної відповідальності та фінансових санкцій (штрафів) до організаторів азартних ігор;

систематизувати господарсько-правові засоби та обмеження, спрямовані на мінімізацію негативних наслідків організації та проведення азартних ігор.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення господарської діяльності з організації та проведення азартних ігор, її державного регулювання та державного нагляду (контролю).

Предметом дослідження є господарсько-правові засади та механізми регулювання діяльності організаторів азартних ігор.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, застосованих відповідно до мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження.

Історико-правовий метод використано для з'ясування закономірностей становлення та трансформації правового регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор в Україні, зокрема переходу від окремих заборон і обмежень до заборонної моделі та подальшої легалізації відповідної діяльності на ліцензійних засадах (підрозділ 1.1). Хронологічний метод дав змогу простежити послідовність основних етапів розвитку законодавства та зміни підходів держави до регулювання цієї сфери (підрозділ 1.1).

Формально-юридичний метод застосовано для тлумачення положень законів та підзаконних нормативно-правових актів, з'ясування змісту правових приписів, виявлення прогалин і неузгодженостей та визначення співвідношення загального і спеціального правового регулювання (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1). Його використання дало змогу проаналізувати вимоги щодо допуску до ринку та ліцензування, правовий статус і обов'язки організаторів азартних ігор, компетенцію суб'єктів державного регулювання та органів, уповноважених здійснювати державний нагляд (контроль), а також підстави застосування передбачених законодавством заходів юридичної відповідальності.

Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення моделей правового регулювання азартних ігор у європейських державах, підходів до ліцензування, державного нагляду (контролю), захисту гравців, обмеження доступу до азартних ігор та реалізації принципів відповідальної гри (підрозділ 1.3). Це дало змогу виявити правові інструменти, придатні для врахування під час удосконалення вітчизняного правового регулювання з урахуванням особливостей національного ринку.

Логіко-семантичний метод застосовано для уточнення змісту понять «азартна гра», «господарська діяльність у сфері організації та проведення азартних ігор», «організатор азартних ігор», а також для їх відмежування від суміжних правових категорій (підрозділ 2.1). Класифікаційний метод дав змогу систематизувати види діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор, організаторів азартних ігор, суб'єктів державного регулювання, органи державного нагляду (контролю) та правові засоби регулювання за юридично

значущими критеріями (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3).

Системно-структурний метод застосовано для дослідження правового статусу організаторів азартних ігор як сукупності їх прав, обов'язків, обмежень та гарантій здійснення цієї господарської діяльності (підрозділ 2.2), а також для аналізу системи суб'єктів державного регулювання і розмежування їх компетенції та функціональних взаємозв'язків (підрозділ 2.3).

Системно-функціональний метод дав змогу встановити взаємозв'язки між ліцензуванням, моніторингом діяльності організаторів азартних ігор із використанням ДСОМ, заходами державного нагляду (контролю) та заходами реагування на виявлені порушення (підрозділ 2.4). Інформаційно-аналітичний метод застосовано під час опрацювання нормативно-правових актів, статистичних, звітних та аудиторських матеріалів щодо функціонування ринку азартних ігор і практики застосування регуляторних механізмів (підрозділи 1.2, 2.4, 3.1, 3.2). Методи аналізу та синтезу використано для виокремлення структурних елементів механізму правового регулювання та встановлення взаємозв'язків між ними (усі підрозділи дисертації).

Метод правового моделювання застосовано під час розроблення та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання діяльності організаторів азартних ігор, застосування заходів юридичної відповідальності, державного нагляду (контролю) та превентивних механізмів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків азартних ігор (підрозділи 3.1, 3.2).

Теоретичною основою дослідження слугували наукові праці вітчизняних вчених-правників, зокрема: В. Бовкунова, А.Г. Бобкової, О.М. Вінник, Т.С. Гудіми, Р.А. Джабраілова, Є.Ю. Драчевського, Б.В. Деревянка, М.М. Дутова, Н.В. Єремєєвої, Р.С. Кіріна, Н.М. Корчак, Л.М. Ніколенко, В.Г. Олюхи, Я.В. Петруненка, В.В. Поєдинок, К.В. Профатіла, В.В. Рєзнікової, А.О. Сошникова, О.А. Трегуба, З.М. Топорецької, В.А. Устименка, О.В. Шаповалової та інших.

Емпіричну основу дослідження склали: законодавство України, нормативно-правові акти Європейського Союзу та держав учасниць Європейського Союзу, статистичні дані, звітні документи Європейської Комісії, практика діяльності Міністерства цифрової трансформації України, Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей та її правонаступника - Державного агентства України ПлейСіті.

Аспірант Куцевол Д.В. визначив наукову новизну результатів дослідження:

Уперше:

обґрунтовано запровадження єдиного електронного кабінету гравця як складової ДСОМ для забезпечення сукупного обліку витрат і часу участі в азартних іграх та дотримання встановлених фінансових і часових обмежень незалежно від кількості організаторів азартних ігор, із покладенням на організаторів обов'язків щодо своєчасного передання достовірних відомостей і перевірки дотримання встановлених обмежень перед прийняттям ставок, на

уповноважених суб'єктів, відповідальних за функціонування цієї складової системи, – обов'язків щодо обліку, оновлення та забезпечення доступності відповідних відомостей, а також із забезпеченням права гравця на доступ через електронний кабінет до інформації про власні витрати, час участі в азартних іграх, встановлені обмеження та звернення щодо виправлення недостовірної інформації;

обґрунтовано господарсько-правовий механізм визначення та забезпечення дотримання фінансових обмежень участі в азартних іграх, який передбачає встановлення граничного розміру витрат гравця на основі нормативно визначеної частки його підтверджених доходів, одержаних із законних джерел, з урахуванням сукупних витрат на участь в азартних іграх незалежно від кількості організаторів, а також покладення на кожного організатора обов'язку відмовляти у прийнятті ставок у разі досягнення гравцем встановленого фінансового ліміту або якщо прийняття ставки призведе до його перевищення;

обґрунтовано розмежування нормативного визначення ступеня ризику від провадження господарської діяльності та поточного оцінювання ризиків порушення законодавства організаторами азартних ігор. Для поточного оцінювання запропоновано формувати й оновлювати профіль ризику кожного організатора на основі відомостей про його господарську діяльність, зокрема даних ДСОМ, результатів попередніх перевірок, встановлених порушень і змін у структурі власності. Визначено, що профіль ризику використовується для встановлення пріоритетності опрацювання інформації про можливі порушення законодавства, тоді як ступінь ризику від провадження господарської діяльності визначається за встановленими законодавством критеріями та впливає на періодичність планових заходів державного нагляду (контролю). Результати поточного оцінювання не змінюють нормативно визначеного ступеня ризику та не є самостійною підставою для проведення позапланових перевірок або застосування санкцій;

обґрунтовано господарсько-правову модель незалежного комплаєнс-аудиту організаторів азартних ігор, яка передбачає періодичну перевірку достатності фінансового забезпечення виконання зобов'язань перед гравцями, достовірності відомостей про структуру власності та фактичний контроль над організатором, а також організації внутрішнього контролю за дотриманням вимог законодавства. Запропоновано враховувати результати такого аудиту при оновленні профілю ризику організатора та оцінюванні потреби в додатковому фінансовому забезпеченні залежно від виявлених ризиків невиконання зобов'язань перед гравцями, характеру й масштабу господарської діяльності. Обґрунтовано необхідність законодавчого визначення умов проведення аудиту та використання його результатів, а також підстав і порядку встановлення додаткового фінансового забезпечення. При цьому незалежний комплаєнс-аудит не повинен дублювати державний нагляд (контроль) та інспектування грального обладнання, а висновок аудитора не може бути самостійною підставою для застосування санкцій або припинення дії ліцензії.

Удосконалено положення щодо:

використання відомостей ДСОМ під час здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю організаторів азартних ігор та застосування заходів юридичної відповідальності шляхом розмежування інформації про можливі ознаки правопорушення та доказів його вчинення. Обґрунтовано, що відомості системи можуть враховуватися при вирішенні питання про проведення заходів державного нагляду (контролю) за наявності передбачених законом підстав, тоді як застосування санкцій потребує встановлення й доказування правопорушення з дотриманням визначеної законом процедури та права організатора на подання пояснень і заперечень;

розмежування законодавчого та підзаконного регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор залежно від правових наслідків таких вимог для суб'єктів господарювання. Обґрунтовано, що істотні умови набуття права на здійснення цієї діяльності, підстави юридичної відповідальності та припинення дії ліцензії мають визначатися законом, тоді як підзаконні нормативно-правові акти можуть конкретизувати порядок виконання встановлених законом вимог у межах наданих повноважень;

спеціальної господарської правосуб'єктності організатора азартних ігор шляхом розмежування умов набуття права на здійснення господарської діяльності та вимог, яким організатор повинен відповідати протягом усього періоду її провадження. До таких вимог належать, зокрема, забезпечення встановлених законом фінансових гарантій, відповідність складу засновників (учасників, акціонерів), власників істотної участі та кінцевих бенефіціарних власників законодавчим обмеженням, дотримання вимог щодо грального обладнання, передання передбачених законодавством відомостей та забезпечення відповідальної гри. Обґрунтовано необхідність розмежування правових наслідків невідповідності здобувача ліцензії встановленим вимогам та порушення спеціальних вимог під час здійснення ліцензованої діяльності;

розмежування повноважень державних органів у сфері організації та проведення азартних ігор за їх змістом і правовими наслідками шляхом виокремлення нормативно-регуляторних, ліцензійних, контрольно-наглядових, фінансово-моніторингових, правоохоронних, санкційних та інформаційно-аналітичних функцій. Обґрунтовано необхідність узгодження компетенції Державного агентства України ПлейСіті з повноваженнями інших державних органів щодо порядку отримання та використання відомостей ДСОМ, розмежування державного нагляду (контролю), податкового контролю та фінансового моніторингу, передання правоохоронним органам інформації про ознаки кримінальних правопорушень, а також визначення підстав і процедур застосування заходів впливу у випадках, коли одне порушення має значення для декількох правових режимів, з метою недопущення дублювання контрольних заходів та перевищення встановленої законом компетенції;

індивідуалізації заходів юридичної відповідальності організаторів азартних ігор з урахуванням характеру й тяжкості правопорушення, його тривалості та повторності, одержаної внаслідок порушення економічної вигоди,

заподіяної шкоди й інших обставин, що мають значення для визначення співмірності відповідного заходу. Обґрунтовано необхідність урахування правової природи та наслідків заходів відповідальності, раніше застосованих до організатора за пов'язані правопорушення, для дотримання принципу пропорційності й недопущення подвійного притягнення до відповідальності у випадках, на які поширюється заборона;

процедури застосування уповноваженим органом фінансових санкцій (штрафів) до організаторів азартних ігор, зокрема щодо визначення підстав початку адміністративного провадження, належного повідомлення організатора про розгляд питання стосовно можливого порушення, повноти збирання та оцінювання доказів, забезпечення можливості подання пояснень і заперечень, дотримання встановлених строків, належного мотивування рішення та його оскарження. Окремо обґрунтовано необхідність документального підтвердження факту й часу вчинення кожного порушення під час встановлення повторності як передбаченої законом підстави для припинення дії ліцензії;

правових засобів забезпечення дотримання обмежень реклами азартних ігор у цифровому середовищі, зокрема шляхом перевірки вікових обмежень, дотримання вимог до рекламування бонусних пропозицій і спонсорства, виявлення прихованої реклами та використання автоматизованих засобів виявлення ознак порушень. Обґрунтовано доцільність удосконалення контролю за дотриманням установлених рекламних обмежень без запровадження загального попереднього погодження рекламних матеріалів, оприлюднення узагальненої інформації про виявлені порушення та практику застосування санкцій, а також урахування характеру, повторності й наслідків порушень при законодавчому визначенні відповідних заходів відповідальності;

удосконалено підхід до господарсько-правової кваліфікації цифрових ігрових механізмів із випадковою винагородою шляхом обґрунтування нормативно-функціональної моделі, яка передбачає послідовне встановлення законодавчих ознак азартної гри (наявності ставки, можливості отримання або неотримання виграшу (призу), залежності ймовірності та розміру виграшу від випадковості) з урахуванням правової природи платежів, зокрема здійснених через внутрішньоігрові валюти, майнового характеру та можливості відчуження цифрової винагороди, а також функціонального зв'язку такого механізму з основним ігровим процесом. Обґрунтовано розмежування трьох правових ситуацій: наявності сукупності ознак азартної гри, що зумовлює необхідність визначення допустимості відповідного виду діяльності та застосування спеціального правового режиму; відсутності хоча б однієї з обов'язкових ознак, що виключає кваліфікацію цього механізму як азартної гри, але не усуває необхідності дотримання вимог законодавства про захист прав споживачів; нормативної невизначеності щодо правового статусу платежу або винагороди, подолання якої потребує законодавчого уточнення понять, а не розширювального застосування спеціальних заборон і ліцензійних вимог.

Дістали подальшого розвитку положення щодо:

соціально-економічних та інституційних чинників розвитку правового регулювання азартних ігор, зокрема впливу розвитку грошового обігу, поширення комерційних форм організації азартних ігор, фіскальних інтересів держави, можливостей державного контролю та соціальних наслідків азартних ігор на формування й зміну заборонної, обмежувальної та дозвільної моделей їх правового регулювання;

використання зарубіжного досвіду правового регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор з урахуванням відповідності окремих правових засобів законодавству України, повноваженням і можливостям державних органів, технічним умовам їх застосування та вимогам пропорційності обмежень господарської діяльності;

правової характеристики азартних ігор як об'єкта комплексного правового регулювання шляхом розмежування відносин, що виникають безпосередньо під час участі особи в азартній грі, внесення ставок, визначення результатів гри та виплати виграшів, і відносин щодо організації господарської діяльності, ліцензування, здійснення розрахунків, ідентифікації гравців, функціонування ДСОМ, державного нагляду (контролю), захисту прав гравців та застосування заходів юридичної відповідальності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання сформульованих у дисертації висновків і пропозицій: у нормотворчій діяльності – під час удосконалення законодавства у сфері організації та проведення азартних ігор, зокрема щодо правового статусу організаторів, державного нагляду (контролю), функціонування ДСОМ, встановлення обмежень участі в азартних іграх та застосування заходів юридичної відповідальності; у правозастосовній діяльності – при тлумаченні та застосуванні спеціального законодавства, визначенні підстав і меж державного втручання у діяльність організаторів азартних ігор, оцінці даних онлайн-моніторингу та вирішенні питань щодо застосування передбачених законом заходів впливу; у науково-дослідній роботі – для подальшого опрацювання проблем господарсько-правового регулювання ринку азартних ігор, цифровізації державного нагляду (контролю), відповідальної гри та юридичної відповідальності організаторів; в освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін господарсько-правового спрямування, підготовки навчальних і навчально-методичних матеріалів.

Окремі результати дисертаційного дослідження використовуються у діяльності Благодійного фонду «Глоба 22» та в освітньому процесі Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», що підтверджується відповідними документами, наведеними у Додатку Б.

Аспірант Куцевол Д.В. перелічив свої наукові праці, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації і наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Так, аспірантом зазначено, що основні результати дослідження викладено у 6 наукових працях, які опубліковано у вітчизняних наукових виданнях категорії «Б» з юридичних наук, перелік яких

затверджено МОН України, 1 науковій праці у міжнародних наукових виданнях та 6 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

На завершення свого виступу аспірант Куцевол Д.В. зазначив, що дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 249 сторінок, з них основного тексту – 204 сторінки. Список використаних джерел налічує 157 найменувань.

Після завершення презентації основних положень дисертації Куцевол Д.В., присутніми на захисті фахівцями були поставлені такі запитання:

Заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор, Гудіма Т.С.: Шановний Дмитре Валентиновичу, у мене до Вас одне уточнююче питання. З огляду на запропоноване Вами розширення можливостей Державної системи онлайн-моніторингу, чи можна розглядати цифровий моніторинг як самостійну форму державного контролю за господарською діяльністю, чи він має залишатися лише інформаційно-аналітичним інструментом традиційного державного нагляду? Які правові наслідки матиме кожен із цих підходів для організаторів азартних ігор?

Куцевол Д.В.: Дякую за питання, Тетяно Степанівно! Розширення можливостей Державної системи онлайн-моніторингу (ДСОМ) не можна розглядати, як самостійну форму державного контролю за господарською діяльністю організаторів азартних ігор. ДСОМ є інформаційно-аналітичним і допоміжним інструментом контролю, про те не є контролем за функціональним призначенням в широкому розумінні.

ДСОМ також не має впливати на господарську діяльність організатора азартних ігор. Організатор лише має виконувати обов'язки щодо її наповнення. Поряд із тим, дані ДСОМ в окремих випадках можуть бути інформаційним сигналом вчиненого правопорушення. Водночас інформаційний сигнал не дорівнює доведеному порушенню. Я розмежував відомості про можливі ознаки порушення, і перевірки, матеріали яких є доказом вчиненого порушення і підставою для правозастосовчих дій. Отримання відповідного сигналу з ДСОМ може впливати на статус перевірки (виїзна, невиїзна камеральна), залежно від необхідності процесуальної фіксації доказів порушення. Поряд із тим, дані ДСОМ можуть мати і процесуальний статус доказу, але для цього є необхідним врегулювання питання електронних доказів.

Для організатора АІ такі підходи мають забезпечувати інформаційну прозорість за збереження окремих процедур контролю та відповідальності. Другий може спричиняти безпосередні владні рішення за результатами спеціального дистанційного провадження, тому потребує повного законодавчого врегулювання. У межах дисертації я обстоюю функціональне розмежування моніторингу, державного нагляду та застосування санкцій. Це дозволяє розширювати захисні можливості ДСОМ, не змішуючи різні правові механізми.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, старший дослідник Малолітнева Веста Костянтинівна: Шановний Дмитре Валентиновичу, дякую за цікаву доповідь. На початку свого виступу Ви наголосили на необхідності врахування національного контексту під час використання зарубіжного досвіду правового регулювання азартних ігор. У зв'язку із цим хотіла б уточнити: які саме елементи досліджених Вами зарубіжних моделей правового регулювання азартних ігор Ви вважаєте найбільш придатними для запровадження в Україні та чому? І які іноземні правові механізми, на Вашу думку, не можуть бути безпосередньо перенесені в українське законодавство?

Куцевол Д.В.: Дякую за запитання, Весто Костянтинівно. На мою думку, найбільш цікавими для України є окремі елементи моделей правового регулювання азартних ігор, які функціонують у Німеччині та Великій Британії. Причому певні елементи цих моделей уже поступово знаходять відображення в українському законодавстві.

Насамперед ідеться про правові засоби протидії ігровій залежності та встановлення обмежень щодо участі фізичних осіб в азартних іграх. Зокрема, німецька модель передбачає часові обмеження участі в азартних іграх, які поширюються на різних операторів, а також фінансові обмеження для гравців.

Цікавим є досвід забезпечення взаємодії між різними організаторами азартних ігор за допомогою єдиних цифрових механізмів, які дозволяють перевіряти дотримання встановлених обмежень незалежно від того, послугами якого оператора користується гравець. На мою думку, відповідні підходи заслуговують на увагу під час удосконалення українського законодавства.

Водночас необхідно враховувати особливості державного устрою та правової системи відповідної країни. Зокрема, Німеччина є федеративною державою, що зумовлює певну специфіку правового регулювання азартних ігор, яку не можна ігнорувати під час запозичення відповідного досвіду.

Якщо звернутися до історії розвитку правового регулювання азартних ігор у європейських країнах, то можна простежити поступовий перехід від монопольних моделей до ліцензійних. На мою думку, саме ліцензійний підхід є найбільш виправданим для України, а окремі елементи зарубіжного досвіду можуть бути використані для вдосконалення механізмів державного контролю та захисту прав учасників азартних ігор.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.: Шановний Дмитре Валентиновичу, дякую Вам за цікаву доповідь і презентацію. Підкажіть, будь ласка, яким чином у запропонованій моделі єдиного електронного кабінету гравця має забезпечуватися баланс між централізованим обліком витрат і часу участі в азартних іграх та захистом персональних і фінансових даних? Чи достатньо надавати організаторам лише

інформацію про можливість прийняття ставки, не розкриваючи відомостей про фінансову поведінку гравця в інших організаторів?

Куцевол Д.В.: Дякую за питання. Якраз моя модель побудована на тому, щоб засобами електронної взаємодії отримати електронний кабінет гравця, який би був наповнений необхідною інформацією щодо доходів такого гравця та іншою необхідною інформацією. Питання витрат гравця на азартну гру є похідним елементом. Організатора азартної гри мають цікавити не джерела і суми доходів особи, а сума, яка може бути витрачена такою особою на азартну гру протягом певного періоду часу.

Правову основу мають становити чітко визначені законом мета обробки, категорії даних, коло отримувачів, підстави доступу та строки зберігання. Закон України «Про захист персональних даних» вимагає відповідності й ненадмірності даних щодо мети обробки та права особи, дані якої обробляються і використовуються.

Забезпечення прав гравця в межах такого механізму потребує визначення порядку доступу до відомостей про встановлені обмеження, використану частину фінансових і часових лімітів, підстави відмови в прийнятті ставки та способів виправлення недостовірної інформації. Окремого правового регулювання потребує застосування обмежень за відсутності достовірних відомостей або тимчасової неможливості їх перевірки засобами ДСОМ. Доступ організаторів до персональних даних гравця має обмежуватися інформацією, необхідною для виконання покладених на них законом обов'язків. Організатор азартної гри має отримати зведену інформацію щодо поведінки гравця в тому числі і часову і фінансову в інших організаторів.

Старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.: Шановний Дмитре Валентиновичу, дякую за цікаву Вашу доповідь. У мене до Вас запитання. Чим обґрунтовано використання саме підтвердженого доходу як критерію встановлення фінансових обмежень участі в азартних іграх, якщо економічна спроможність особи може визначатися також її заощадженнями, майновими активами та іншими законними джерелами? Чи не створює запропонований підхід ризику необґрунтованої диференціації правового становища гравців? Якщо спростити ситуацію, уявімо, що особа має банківський депозит у розмірі 1 млн грн, сформований за рахунок доходів, отриманих у попередні роки, тоді як її поточна заробітна плата становить лише 10 тис. грн на місяць. Чи не створює застосування запропонованого Вами підходу ризику невідповідності між установленими фінансовими обмеженнями та реальною економічною спроможністю такої особи? Інакше кажучи, чи достатньо орієнтуватися виключно на підтверджений поточний дохід, не враховуючи інших законних фінансових ресурсів особи.

Куцевол Д.В.: Дякую за питання, Антоне Олександровичу. Стратегією державної політики у сфері організації та проведення азартних ігор щодо мінімізації негативного впливу азартних ігор, запобігання виникненню та боротьби з ігровою залежністю (лудоманією) на період до 2035 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2027—2029 роках, яка схвалена КМУ серед значних суспільних ризиків визначено ризик неконтрольованого розповсюдження процесів лудоманії. Діяльність в сфері азартних ігор є насамперед різновидом господарської діяльності, яка спрямована на отримання прибутку. З цієї точки зору будь-який фінансовий результат, в т.ч. і прибуток має грошовий вимір. Тобто, саме обмеження грошового виміру участі гравця в азартній грі є найбільш ефективним і збалансованим засобом мінімізації ризиків негативного впливу на суспільні процеси і розповсюдження лудоманії.

З приводу підтвердженого доходу певної особи, хочу зауважити, що відповідно до законодавства, громадяни мають обов'язок декларувати отримані доходи. Заощадження особи, грошові активи є похідними від законних джерел доходів. Такі джерела доходів мають бути задекларовані і підтверджені. Так, на перший погляд це може мати дискримінаційний підхід за майновою ознакою до гравця. Але, зважаючи на ризики, зафіксовані в нормативних документах, такий підхід є виправданим, оскільки, зважаючи на специфіку такого бізнесу (а є таке прислів'я, що азартні ігри це податок на тих, хто не знає математики), примусово залишить в розпорядженні особи частину коштів, необхідну їй для виконання своїх соціальних функцій, підтримання життєвого і фінансового рівнів. Це, на мою думку і буде сприяти дотриманню справедливого балансу між організатором азартної гри, потенційним гравцем, інтересами держави і суспільства. До речі, чинна модель, конкретизована наказом Мінцифри від 26 грудня 2025 року № 207, уже пов'язує ліміти із середньомісячним доходом, який гравець визначає самостійно. Тому моя пропозиція стосується насамперед достовірності цієї бази та сукупного обліку витрат у різних організаторів, а не запровадження майнового цензу для доступу до гри.

В дисертації передбачено необхідність підтвердження легальних доходів. Розвиваючи цей підхід у відповідь на Ваше зауваження, вважаю доцільним передбачити, що це потребує спеціальних правил щодо законодавчого визначення законності походження коштів, доступності їх для використання, зобов'язань особи та періоду врахування. Таке уточнення є напрямом розвитку моєї пропозиції, готової методики оцінювання всього майнового стану в роботі не запропоновано, оскільки це не є метою роботи.

Молодший науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор філософії з права Камишанський В.І.: Шановний Дмитре Валентиновичу, дякую за Вашу доповідь і таку цікаву тематику, яку Ви обрали. У мене до Вас два практичних питання. Підкажіть, будь ласка, чи досліджували Ви особливості правового регулювання участі військовослужбовців в азартних іграх в умовах воєнного

стану? Яким, на Вашу думку, має бути механізм забезпечення встановлених для них обмежень під час поповнення ігрових рахунків із банківських карток: чи достатньо перевірки статусу особи через державні реєстри, чи доцільно передбачити також обмеження відповідних платіжних операцій на рівні банків та платіжної інфраструктури?

І друге – в умовах поширення криптовалютних платформ та ринків прогнозування (prediction markets), зокрема інтегрованих із Binance, яким чином, на Вашу думку, має забезпечуватися дотримання встановлених законодавством обмежень участі в азартних іграх, якщо кошти надходять до відповідних платформ не безпосередньо з банківського рахунку гравця, а через операції з віртуальними активами? Чи охоплює запропонована Вами модель цифрового моніторингу такі операції та які додаткові правові механізми необхідні для запобігання обходу встановлених обмежень, зокрема щодо військовослужбовців?

Куцевол Д.В.: Дякую за питання. Щодо першого запитання. Так, в ході навчання в аспірантурі це питання мною досліджувалось. Враховуючи вимоги Стратегії, наявність на нашому ринку операторів із непрозорою структурою власності, залучення до азартних ігор військовослужбовців є загрозою національній безпеці. Моя думка, висловлена в публікаціях і в дисертаційному дослідженні, що для певних категорій суспільства мають бути встановлені обмеження для участі в азартній грі. Згідно з повідомленням Мінцифри від 18 червня 2026 року, урядове рішення передбачає впровадження автоматизованої перевірки через державні реєстри. Організатор має отримувати відомості про наявність обмеження, без розкриття підстав, зокрема військового статусу. Водночас ухвалення рішення та завершення технічної інтеграції – різні обставини.

Дієвим механізмом контролю, якраз може бути ДСОМ і електронний кабінет гравця. Якщо прийняти мою концепцію щодо обмеження участі в АІ частиною легально отриманих доходів, то обмеження платіжних операцій на рівні банків буде додатковим і результативним механізмом контролю.

Щодо другого запитання. Передусім потрібно кваліфікувати конкретну діяльність. Назва «ринок прогнозування», використання токенів або інтеграція з криптовалютною платформою самі по собі не визначають правового режиму.

Необхідно встановити зміст платежу, наявність майнового ризику, правову природу можливого виграшу та роль випадковості. Якщо відповідний механізм має всі законодавчі ознаки азартної гри, подальшої оцінки потребують допустимість її організації в Україні та застосовні ліцензійні вимоги.

За статтею 1 Закону визначено поняття – ставка. Вона має грошову форму і має вноситися не через криптогаманець, а через банківські платіжні системи. Транзакції через біржу не замінює такого аналізу і висновків. Запропонована в дисертації модель охоплює персоніфікований облік участі гравця в організаторів, що передають дані до ДСОМ, а також інформаційну взаємодію в установлених законом межах. Вона не є готовою системою спостереження за

всіма транзакціями щодо віртуальних активів і не забезпечує автоматичного контролю іноземних платформ. Запропонована мною модель, з урахуванням визначення в ст.1 Закону не поширюється на такі операції. Розширення такого моніторингу потребуватиме додаткового технічного і правового забезпечення.

Головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Шановний Дмитре Валентиновичу, тема Вашого дослідження є досить цікавою і водночас дискусійною. Азартні ігри належать до тих сфер суспільного життя, які в різних країнах зазнають різного рівня обмежень. І тут надзвичайно важливо знайти баланс між конституційними правами людини, свободою підприємницької діяльності, правами споживачів та публічними інтересами держави.

У своїй роботі Ви пропонуєте встановлення додаткових обмежень щодо участі фізичних осіб в азартних іграх, зокрема стосовно використання ними грошових коштів. Але якщо організатору азартних ігор надається право контролювати, як людина використовує власні кошти, то фактично йдеться про обмеження права власності. Водночас ми бачимо, яких масштабів набувають зловживання у цій сфері, зокрема серед військовослужбовців, коли ігрова залежність може призводити до вкрай тяжких наслідків.

Тому моє запитання полягає в такому: яким чином Ви пропонуєте забезпечити баланс між приватними та публічними інтересами з урахуванням запропонованих у дисертації обмежень? І які юридичні критерії, на Вашу думку, мають визначати допустимі межі державного втручання у права фізичних осіб та господарську діяльність організаторів азартних ігор?

Куцевол Д.В.: Дякую за запитання, Володимире Анатолійовичу. Насамперед хочу зазначити, що організація та проведення азартних ігор є досить ризиковим і водночас високоприбутковим видом господарської діяльності, який потребує особливої уваги з боку держави.

У серпні 2026 року Кабінетом Міністрів України було схвалено Стратегію державної політики у сфері організації та проведення азартних ігор. У ній окрему увагу приділено питанням лудоманії, а участь військовослужбовців в азартних іграх розглядається в контексті загроз національній безпеці. Це додатково підтверджує необхідність застосування спеціальних правових засобів державного регулювання.

На мою думку, ті обмеження, які сьогодні запроваджуються, значною мірою стосуються самообмеження гравців. Однак лише таких заходів недостатньо для належного захисту суспільних інтересів. Звичайно, встановлення обмежень щодо використання фізичною особою власних коштів може розглядатися як втручання в її права. Проте за наявності належного суспільного обґрунтування такі обмеження можуть бути виправданими.

Я вважаю, що забезпечення відповідного балансу має ґрунтуватися на декількох взаємопов'язаних складових. По-перше, це протидія нелегальному

ринку азартних ігор та скорочення його тіньового сегмента. По-друге, створення належних умов для діяльності тих організаторів азартних ігор, які працюють у правовому полі. По-третє, встановлення обґрунтованих обмежень щодо участі фізичних осіб в азартних іграх. І, по-четверте, покладення на організаторів обов'язку контролювати дотримання встановлених законодавством обмежень із передбаченням відповідальності за їх порушення.

Додатковими складовими цієї моделі мають бути вдосконалення ліцензування, онлайн-моніторингу та державного контролю. На сучасному етапі розвитку грального бізнесу саме таке поєднання правових засобів я вважаю виправданим.

Головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Дякую. Дозвольте поставити ще одне запитання. Наскільки я зрозумів із Вашої доповіді, Ви є прихильником регулювання цієї діяльності насамперед за допомогою ліцензування. Водночас у багатьох країнах організація та проведення азартних ігор розглядаються як особливий вид господарської діяльності, для якого встановлюється спеціальний правовий режим.

Ми знаємо відповідні приклади зі Сполучених Штатів Америки, Німеччини. В Україні також застосовувалися особливі вимоги до розміщення казино, зокрема у готелях визначеної категорії. Тобто йдеться не просто про отримання ліцензії, а про цілу систему спеціальних умов здійснення господарської діяльності.

Ліцензування, на мій погляд, є дещо вужчим правовим інструментом. Тому хотів би почути Ваше обґрунтування: чому Ви обрали саме ліцензування, а не конструкцію спеціального режиму господарювання? У чому полягають переваги такого підходу?

Куцевол Д.В.: Дякую за запитання, Володимире Анатолійовичу. Відповім досить відверто. Коли я розпочинав роботу над дисертаційним дослідженням, діяв Господарський кодекс України, який передбачав таку правову конструкцію, як спеціальний режим господарювання. І спочатку я дійсно розглядав можливість застосування саме цього підходу до регулювання діяльності у сфері азартних ігор. Відповідна позиція знайшла відображення в одній із моїх публікацій, підготовлених у 2024 році.

Однак після втрати чинності Господарським кодексом України я переглянув свою позицію. З огляду на зміни законодавчого регулювання дійшов висновку, що найбільш прийнятним механізмом забезпечення допуску суб'єктів господарювання на ринок азартних ігор і подальшого контролю за дотриманням встановлених вимог є саме ліцензування.

Якщо звернутися до історії правового регулювання цієї діяльності в Україні, то раніше поряд із ліцензуванням застосовувалося також патентування. Я розглядав можливість запровадження певного додаткового забезпечувального платежу, який за аналогією із завдатком або депозитом міг би стимулювати

організаторів азартних ігор до дотримання законодавства. Проте в процесі дослідження дійшов висновку, що такий підхід не буде достатньо раціональним.

Тому з урахуванням сучасного стану законодавства найбільш прийнятним вважаю механізм ліцензування як умови допуску до відповідного ринку в поєднанні з подальшим контролем за дотриманням ліцензійних умов та інших законодавчих вимог.

Устименко В.А.: Дозвольте тут із Вами не погодитися. Скасування Господарського кодексу України зовсім не означає, що перестало існувати таке правове явище, як спеціальний режим господарювання. Ми маємо Дія Сіті, наукові парки, технологічні парки, індустріальні парки. Усе це приклади того, що законодавець продовжує застосовувати особливі підходи до регулювання окремих видів господарської діяльності.

Тому втрата чинності Господарським кодексом України не скасовує ні господарських відносин, ні спеціальних режимів господарювання. І саме сфера азартних ігор, з огляду на її багатогранність, соціальні ризики та особливості здійснення відповідної діяльності, на мою думку, потребує особливого правового регулювання. Пропоную Вам ще раз звернути увагу на це питання. Дякую.

Після відповідей на запитання виступив науковий керівник дисертаційної роботи.

Науковий керівник дисертаційної роботи провідний науковий співробітник відділу економіко-правових проблем містознавства, доктор юридичних наук, доцент Кірін Р.С.: Шановні колеги, насамперед хочу подякувати всім присутнім за увагу до дисертаційної роботи Дмитра Валентиновича Куцевола та за змістовне обговорення результатів його дослідження.

Хотів би декілька слів сказати про самого здобувача. Дмитро Валентинович свого часу був моїм магістрантом, і вже тоді я звернув увагу на його відповідальність, наполегливість та прагнення до ґрунтовного опанування професійних знань. Він має значний практичний досвід. Спочатку здобув освіту за спеціальністю «Економічна кібернетика», згодом отримав юридичну освіту, працював у податкових органах, а надалі займався адвокатською діяльністю. Саме поєднання практичного досвіду та наукових інтересів стало важливою передумовою підготовки цього дисертаційного дослідження.

Окремо хочу відзначити роль Руслана Аятшаховича Джабраілова у виборі тематики дисертації. Серед декількох запропонованих наукових напрямів Дмитро Валентинович обрав саме правове регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор. І сьогодні ми бачимо, що цей вибір був правильним.

Актуальність роботи підтверджується і сучасними змінами державної політики у відповідній сфері. Зокрема, у серпні цього року Кабінет Міністрів України схвалив відповідну Стратегію державної політики. При цьому окремі її

положення виявилися співзвучними з тими науковими пропозиціями, які Дмитро Валентинович раніше висловлював у своїх публікаціях.

Хочу також відзначити, що протягом усього періоду навчання в аспірантурі здобувач працював послідовно та цілеспрямовано: готував наукові публікації, розділи дисертації, опрацьовував зауваження. Звичайно, у роботі були й залишаються певні недоліки, однак Дмитро Валентинович завжди відповідально ставився до їх усунення. Переконаний, що він здатний належним чином врахувати й ті зауваження, які сьогодні висловили колеги та які можуть бути висловлені під час подальшого проходження процедури захисту.

Загалом вважаю, що дисертаційне дослідження виконано на належному науковому рівні, отримано вагомі результати, які мають наукову новизну та практичне значення. Прошу шановних колег підтримати рішення про можливість допуску дисертації Дмитра Валентиновича Куцевола до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді. Дякую.

Рецензенти дисертаційної роботи наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання й зауваження.

Провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, доктор юридичних наук, професор Деревянко Б.В.: Дякую за надане слово. Шановні колеги, тема дисертаційного дослідження Дмитра Валентиновича Куцевола є актуальною та має важливе теоретичне і практичне значення.

Ми сьогодні вже досить багато говорили про соціальні ризики, пов'язані з азартними іграми. Це й участь неповнолітніх, і проблема ігрової залежності серед військовослужбовців, і загалом участь осіб, які перебувають у складних життєвих або стресових ситуаціях. Усе це свідчить про необхідність встановлення певних обмежень і застосування додаткових засобів державного регулювання.

Необхідно також враховувати, що організація та проведення азартних ігор є надзвичайно прибутковим видом господарської діяльності. Якщо звернутися до історичного досвіду, то раніше в Україні ця діяльність підлягала не лише ліцензуванню, а й патентуванню. При цьому встановлювалися досить значні платежі за окремі об'єкти грального бізнесу, застосовувалося підвищене оподаткування. І навіть за таких умов відповідна діяльність залишалася високоприбутковою. Тому вона, безумовно, потребує постійного державного контролю, належного правового регулювання та оподаткування.

Щодо положень наукової новизни дисертації, то я хотів би особливо відзначити четверте положення, представлене в рубриці «вперше», у якому обґрунтовано господарсько-правову модель незалежного аудиту організаторів азартних ігор. На мою думку, це положення заслуговує на безумовну підтримку. Перше та друге положення цієї рубрики також можна підтримати, хоча й із певними застереженнями.

Окремо хотів би позитивно оцінити положення, у якому вдосконалено підхід до визначення спеціальної господарської правосуб'єктності організатора

азартних ігор шляхом розмежування умов набуття права на здійснення відповідної господарської діяльності та вимог, яким організатор має відповідати протягом усього періоду її провадження.

Це дійсно важливий момент. Адже суб'єкт господарювання повинен відповідати ліцензійним умовам та вимогам законодавства не лише на момент отримання ліцензії або проведення перевірки, а постійно, протягом усієї своєї діяльності. Саме тому відповідна сфера потребує постійного контролю, правового аналізу та вдосконалення законодавства.

Загалом вважаю, що дисертаційна робота Дмитра Валентиновича Куцевола виконана на належному науковому рівні та відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня. Підтримую здобувача та пропоную переходити до наступного етапу процедури захисту. Дякую за увагу.

Старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.: Дякую, шановні колеги. Насамперед хочу відзначити актуальність тематики дисертаційного дослідження та позитивні результати, отримані Дмитром Валентиновичем. У своїй рецензії я детально зупинився як на перевагах роботи, так і на окремих зауваженнях та застереженнях. З огляду на обмежений час хотів би звернути увагу насамперед на ті питання, які, на мою думку, потребують додаткового опрацювання.

Перше зауваження стосується особливостей правового регулювання участі військовослужбовців в азартних іграх. У дисертації військовослужбовці фактично розглядаються поряд з іншими потенційно вразливими категоріями осіб, які мають підвищений ризик виникнення ігрової залежності. Загалом такий підхід узгоджується зі Стратегією державної політики у відповідній сфері. Водночас у Стратегії особливо наголошується на тому, що ігрова залежність серед військовослужбовців може створювати загрози не лише їхньому психологічному стану та фінансовому благополуччю, а й безпеці військових підрозділів та національній безпеці України загалом.

На мою думку, у дисертації недостатньо уваги приділено саме особливостям правового регулювання участі військовослужбовців в азартних іграх. Здобувач визнає необхідність встановлення відповідних обмежень, однак доцільно було б конкретизувати, якими саме нормативно-правовими актами вони повинні запроваджуватися, яким має бути їхній зміст та на яке коло осіб вони поширюватимуться.

Друге зауваження стосується запропонованої автором періодизації розвитку правового регулювання азартних ігор на українських землях. У роботі виокремлено десять етапів такого розвитку. На мою думку, доцільно додатково обґрунтувати критерії відповідної періодизації та чіткіше визначити часові межі кожного етапу.

Наступне зауваження пов'язане з розмірами ліцензійних платежів. Дисертант звертає увагу на їхню значну величину, зазначає, що такі платежі, з одного боку, забезпечують надходження до бюджету, а з іншого – можуть

виступати бар'єром для входження окремих суб'єктів господарювання на ринок. Водночас у роботі, на мою думку, бракує чіткої авторської позиції щодо обґрунтованості чинних розмірів ліцензійних платежів. Хотілося б зрозуміти, чи вважає здобувач їх оптимальними, чи пропонує переглянути, і якщо так, то в напрямі збільшення чи зменшення.

Також доцільно було б приділити більше уваги особливостям функціонування Реєстру осіб, яким обмежено доступ до гральних закладів та/або участь в азартних іграх. Це дозволило б повніше оцінити ефективність чинних механізмів державного регулювання та визначити напрями їх удосконалення.

І ще одне зауваження стосується запропонованого здобувачем підходу до визначення граничного розміру витрат на азартні ігри з урахуванням нормативно встановленої частки підтверджених легальних доходів гравця. На мою думку, це положення потребує додаткової конкретизації. Зокрема, варто визначити критерії встановлення відповідної частки доходів, порядок урахування різних їх видів, періодичність підтвердження, а також механізм обчислення сукупних витрат гравця незалежно від кількості організаторів азартних ігор, послугами яких він користується.

Висловлені зауваження спрямовані на подальше вдосконалення дисертаційного дослідження. Загалом вважаю, що робота виконана на належному науковому рівні, містить цікаві й обґрунтовані результати. Підтримую Дмитра Валентиновича та можливість подальшого проходження процедури захисту. Дякую.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.: Хотів би ще раз наголосити, що дисертаційна робота є цікавою та заслуговує на підтримку. Мені особливо приємно відзначити, що Дмитро Валентинович, який вступив до аспірантури у 2023 році, своєчасно завершує підготовку дисертаційного дослідження. Це вже другий наш аспірант цього року вступу, який виходить на захист, і, безумовно, це позитивний результат роботи аспірантури та наукового керівництва. Пропоную підтримати дисертаційну роботу.

Головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Шановні колеги, я вважаю, що тема дисертаційного дослідження є надзвичайно актуальною та соціально чутливою. І саме в цій сфері особливо важливо за допомогою правових засобів знайти баланс між публічними та приватними інтересами. Власне, на цьому значною мірою й ґрунтується наука господарського права.

Хочу відзначити, що дисертант опрацював значний обсяг матеріалу, використав належний науковий інструментарій. Я декілька разів ознайомлювався з роботою, висловлював свої зауваження, і більшість із них було враховано. За це хочу подякувати і самому здобувачеві, і його науковому керівнику.

Водночас хотів би ще раз звернути увагу на питання меж втручання держави у права людини. Ми повинні дуже обережно підходити до запровадження будь-яких обмежень, навіть якщо вони мають на меті захист суспільних інтересів. Особливо це стосується права власності та можливості особи самостійно розпоряджатися своїми коштами. Тому запропоновані здобувачем підходи до встановлення обмежень участі в азартних іграх потребують подальшого осмислення саме з позицій забезпечення балансу прав та інтересів.

Разом із тим необхідно враховувати, що організація та проведення азартних ігор є надзвичайно прибутковою діяльністю, яка водночас породжує значні соціальні ризики. Тому підвищений рівень державного регулювання й оподаткування тут є обґрунтованим. Особливої актуальності ці питання набувають в умовах воєнного стану, зважаючи на негативні наслідки поширення ігрової залежності серед військовослужбовців. Не втратять вони свого значення і в період повоєнного відновлення України.

Саме тому я звертав увагу на можливість застосування спеціального режиму господарювання. Ця сфера є багатогранною, і її правове регулювання не повинно обмежуватися лише питаннями допуску суб'єктів на ринок. Необхідно враховувати весь комплекс суспільних відносин і ризиків, які супроводжують таку діяльність.

Загалом вважаю, що автор зробив вдалу спробу комплексного дослідження відповідних господарських відносин. Безумовно, є над чим працювати, є положення, які потребують подальшого розвитку та вдосконалення. Проте робота справляє позитивне враження, і я вважаю, що є всі підстави для ухвалення позитивного рішення. Дякую за увагу.

Головуючий на засіданні, завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраілов Р.А.: Шановні колеги, я також хотів би приєднатися до позитивних оцінок, які сьогодні пролунали під час обговорення дисертаційної роботи Дмитра Валентиновича Куцевола, та підтримати позицію наших рецензентів.

Окремо хочу відзначити, як здобувач відповідав на поставлені запитання. Відповіді були ґрунтовними, вдумливими, супроводжувалися відповідними прикладами та аргументами. Дмитро Валентинович продемонстрував не лише належні знання у сфері права, а й широку ерудицію та глибоке розуміння предмета свого дослідження.

На мою думку, це свідчить про те, що здобувач не формально підійшов до підготовки дисертації, а дійсно глибоко опрацював обрану проблематику,

розуміє особливості відповідних господарських відносин і може аргументовано обстоювати власну наукову позицію.

Хотів би також наголосити, що запропоновані автором правові засоби, відображені в положеннях наукової новизни та висновках дисертації, спрямовані на досягнення суспільно значущих цілей правового регулювання у сфері організації та проведення азартних ігор.

Загалом підтримую позитивні оцінки, висловлені науковим керівником, рецензентами та іншими учасниками обговорення, і вважаю за можливе рекомендувати дисертацію Дмитра Валентиновича Куцевола до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Куцевол Д. В. Зарубіжний досвід правового регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 1. С. 196–201. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/42.

2. Куцевол Д. В. Сучасний стан правового регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 5. С. 288–297. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.46.

3. Куцевол Д. В. Правова кваліфікація азартних ігор як об’єкта господарсько-правового регулювання. Економіка та право. 2024. Т. 74, № 3. С. 49–57. DOI: https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.03.049.

4. Куцевол Д. В. Негативні соціальні наслідки та юридичні механізми з обмеження залучення до участі військовослужбовців та вразливих категорій суспільства в азартних іграх. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 87, ч. 2. С. 17–23. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.2.2.

5. Куцевол Д. В. Застосування економічних та фінансових санкцій до суб’єктів господарювання у сфері організації та проведення азартних ігор. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 7. С. 94–98. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-7/20.

6. Куцевол Д. В. Правовий статус суб’єктів господарювання у сфері організації та проведення азартних ігор. Економіка. Фінанси. Право. 2026. № 1. С. 63–69. DOI: https://doi.org/10.37634/efp.2026.1.14

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

7. Куцевол Д. В. Історико-правові засади становлення та розвитку суспільних відносин у сфері азартних ігор. Norwegian Journal of Development of the International Science. 2023. № 116. С. 9–15. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.8348663

8. Куцевол Д. Правовий статус суб'єктів державного регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор.

Науковий збірник «InterConf+». 2026. № 73(310). С. 129–140. https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.09.2026.010

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Куцевол Д. В. Історико-правові засади становлення та розвитку господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор. Четверті наукові читання пам'яті академіка В. К. Мамутова : матеріали наук. читань (м. Київ – Одеса, 30 червня 2023 р.) / наук. ред. В. А. Устименко. Київ – Одеса – Чернігів : Десна Поліграф, 2023. С. 170–174.

10. Куцевол Д. В. Негативні соціальні наслідки участі в азартних іграх в онлайн-казино військовослужбовців та шляхи розв'язання проблеми. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. В. А. Устименка ; НАН України, ДУ «ІЕПД імені В. К. Мамутова НАН України». Київ, 2024. С. 135–139.

11. Куцевол Д. В. Сучасний стан правового регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор. П'яті наукові читання пам'яті академіка В. К. Мамутова : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 червня 2024 р.) / за заг. ред. В. А. Устименка ; НАН України, ДУ «ІЕПД імені В. К. Мамутова НАН України». Київ – Чернігів : Десна Поліграф, 2024. С. 251–255.

12. Куцевол Д. В. Пропозиції щодо розробки юридичних механізмів обмеження залучення до участі в азартних іграх деяких категорій громадян. Правове забезпечення відновлення інноваційного розвитку економіки в повоєнній Україні : зб. наук. пр. за матеріалами наук.-практ. конф. (м. Харків, 15 листопада 2024 р.) / за ред. С. В. Глібка, І. В. Подрез-Ряполової. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2024. С. 113–119. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/conf_15.11.2024.pdf.

13. Куцевол Д. В. Ліцензування господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор. Інтелектуальний ресурс сьогодення: наукові задачі, розвиток та запитання : зб. наук. пр. за матеріалами V Міжнар. наук. конф. (м. Чернівці, 29 серпня 2025 р.) / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 131–132. DOI: https://doi.org/10.62731/mcnd-29.08.2025.

14. Куцевол Д. В. Перевірки суб'єктів господарювання у сфері організації та проведення азартних ігор. Наукові орієнтири: теорія та практика досліджень : зб. наук. пр. за матеріалами VII Міжнар. наук. конф. (м. Умань, 27 березня 2026 р.) / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2026. С. 59–61. DOI: https://doi.org/10.62731/mcnd-27.03.2026. URL: https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/27.03.2026/87

Характеристика особистості здобувача. Куцевол Дмитро Валентинович, народився 12 грудня 1982 року.

У 2005 році закінчив Дніпропетровський національний університет за

спеціальністю економічна кібернетика та здобув кваліфікацію – економіст-математик.

У 2007 році закінчив Національний гірничий університет за спеціальністю правознавство та здобув кваліфікацію – спеціаліста з права.

З 2005 по 2014 рік робота в податкових органах Дніпропетровської області на інспекторських і керівних посадах.

З 2014 року дотепер – займається правозахисною діяльністю, адвокат, партнер Адвокатського об'єднання «Ассирія» (м. Дніпро).

З травня 2023 здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» (денна форма навчання)/

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної роботи.

Відповідно до **п. 15** Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 ***пропонується наступний склад разової спеціалізованої вченої ради:***

Голова ради:

Гудіма Тетяна Степанівна – доктор юридичних наук, професор, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Рецензенти:

Деревянко Богдан Володимирович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Сошников Антон Олександрович – кандидат юридичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Офіційні опоненти:

Дорошенко Ліна Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського та адміністративного права Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Поєдинок Валерія Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету

імені Тараса Шевченка.

В результаті попередньої експертизи дисертації **Куцевола Дмитра Валентиновича** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Куцевола Дмитра Валентиновича на тему: «Правове регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Куцевола Д.В. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам **Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах),** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, п. п. 6, 7, 8 **Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Куцевола Д.В. на тему: «Правове регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Рекомендувати Вченій раді Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Гудіма Тетяна Степанівна – доктор юридичних наук, професор, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Рецензенти:

Деревянко Богдан Володимирович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Сошников Антон Олександрович – кандидат юридичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Офіційні опоненти:

Дорошенко Ліна Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського та адміністративного права Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Поєдинок Валерія Вікторівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Куцевола Дмитра Валентиновича:

«За» – 10

«Проти» – 0

«Утримались» – 0

Головуючий на засіданні

Завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор **Руслан ДЖАБРАІЛОВ**

Секретар засідання:

провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, старший дослідник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, старший дослідник **Веста МАЛОЛІТНЕВА**